

gaans meteen over 't lot van een oorspronkelijk, in Nederland maar door één gezelschap vertoond stuk.

En het publiek houdt nagenoeg uitsluitend rekening met de eerste recensies.

Vergelijk nu eens de oordeelvellingen van groot blad tot groot blad, ten onzent nagenoeg van plaats tot plaats wel niet, maar dan toch van grooten lezerskring tot -kring. In weinig gevallen zijn ze eenstemmig. Het pleit voor de onafhankelijkheid onzer kritiek. Geen blad dicteert anderen zijn meening. Maar het heeft voor den tooneelschrijver dan toch dit bezwaar: — dat het lang niet onverschillig kan zijn waar zijn stuk het eerst wordt opgevoerd, waar voor 't eerst het wachtwoord „Ga” of „Blijf thuis” wordt gegeven. Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage... het succes van een stuk kan grootendeels afhangen van de vraag in welke der genoemde steden het voor 't eerst opgevoerd is, omdat er in elk van die steden niet genoeg dagbladen zijn met evengroot gezag om een Persoordeel te neutraliseeren en het publiek dus den indruk te geven van: A voor; B tegen. Aangezien $A = B$: resultante = nul.

Deze wiskundige formule vormt een goede overgang tot de bespreking van *Aan farden*, want juffrouw Top Naeff denkt — tenminste componeerde haar stuk — wiskunstig. Een algebraïsche formule kan in het grove den loop van haar stuk duidelijk maken. Gevolg daarvan is een helderheid in expositie en een logica in de opvolging der tooneelen, die den toeschouwer aangenaam treffen; want de schouwburgbezoeker wil wel lange wegen gaan, indien men hem maar dadelijk een wandelkaart in handen geeft. Geen verrassingen meer na het eerste bedrijf!

Hij wil ook krachtige omlijning der hoofdpersonen Stemming? ... Jawel, jawel stemming (het Germanisme is technische term geworden!) wil men ook; doch daarvoor moet voornamelijk de regisseur zorgen. Het schouwburgpubliek waardeert altijd de gelijkenis van een stuk met een kaartspel. De aas blijve aas, de heer blijve heer, de boer blijve boer en harten moet troef wezen. De auteur mag ons het spel in handen geven, mag den loop ervan regelen, doch na de eenmaal genomen

vrijheden, wordt geen smokkelen toegelaten. Volgens de regelen van 't spel moet hij nu verder spelen, eerlijk, mooi. En dat doet juffrouw Naeff voortreffelijk. Haar stuk is „une pièce bien faite.” Wijlen Sarcey zou ervan genoten hebben. Dat is geen blaam, waarempel niet!

Want er valt op andere verdiensten te wijzen.

De schrijfster heeft ons gegeven een man, niet jong meer, niet knap van uiterlijk, goedig, verliefd en verblind, naast een vrouw, die hem heeft genomen uit gebrek aan beter, nog liefhebbend een ander, blijvend ook zonder liefde voor den goeijerd, na twee jaren van getrouwd te zijn nog beminnend een ander, die haar het hof heeft gemaakt en een ander huwde. En nu is, op het tooneel, de man, die er niet in slaagt liefde voor zich te wekken, al heel spoedig belachelijk.

En *Le Maître de Forges*? Juist: die was, is en zal blijven een mooi tooneeltype van den subliemen versmaden echtgenoot. Maar men maakt er zoo licht geen tweede! Dit, toch, heeft juffrouw Naeff — het hoogst begaafde jonge meisje — gedaan. Tom Verhulst is een tweede *Maître de Forges*, nog mooier figuur, omdat hij eene illusie heeft moeten verliezen na tweejarig bezit.

Nini, zijn vrouw, staat boven de adellijke dame, die een burgerman trouwde, maar zij heeft meer op haar geweten. Zij huichelt tot zij plotseling niet meer huichelen kan, de waarheid zegt en naar waarheid wil handelen; juist dan gedwongen door omstandigheden tot het doen van een valschen eed aan de stervende vrouw van wien zij den echtgenoot nog bemint: straf voor logen, door logen zelf onvermijdelijk gemaakt. En toch is Nini evenmin wêezinwekkend als Tom belachelijk is. Door deze uitnemende tooneel figuren te geven heeft Top Naeff getoond, met schitterend succes, geboren dramaturge te zijn.

Het wezen van Nini heeft zij willen motiveeren door zichtbare argumenten, natuurlijk om haar persoon te vrijwaren voor onze antipathie. Zoo kwamen (naar wij ons voorstellen) de oude Mattus — een nul — en zijn akelige vrouw in het stuk. En wij moesten zien hoe ze deden om hunne dochters aan den man te brengen. Daarom werd